

ЛИСОВЕНКО Т. О. Тенденций развития кормораздатчиков для рогатого скота в хозяйствах Украины в XX – в начале XXI веках.

Исследовано развитие кормораздатчиков, показаны их технологические схемы и определены тенденции развития данных машин.

Ключевые слова: животноводство, кормораздатчик, технологические схемы, раздача кормов.

LISOVENKO T. O. The tendencies of development of feeders for cattle in farms in Ukraine during XX – at the beginning XXI centuries.

The development of feeders were investigated, their technological charts were showed and the tendencies of development of these machines were determined.

Key words: stock-raising, feeder, the technological charts, feed of forages.

Подобєд О. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

УЧАСТЬ ІВАНА БАГРЯНОГО В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено роль та місце І. Багряного в українському політичному житті у роки Другої світової війни. З'ясовано, що І. Багрянний працював у Головному осередку пропаганди ОУН (б), був ініціатором створення та брав активну участь у закордонній діяльності Української головної визвольної ради.

Ключові слова: Іван Багрянний, Організація українських націоналістів, Українська головна визвольна рада.

В українському суспільстві та історичній науці до сьогодні залишається немало дискусійних питань, пов'язаних з періодом Другої світової війни. Дискусії точаться навколо термінології; суспільних настроїв, які панували на початку війни серед населення СРСР, у тому числі й українського; навколо кваліфікованості та обґрунтованості дій та вчинків кремлівських вождів; навколо місця й ролі українського націоналістичного руху, Організації українських націоналістів (ОУН) і Української повстанської армії (УПА), їхніх провідних діячів у боротьбі проти гітлерівської Німеччини і за незалежну Україну.

Важливими етапами на шляху до об'єктивного висвітлення зазначених питань стали доручення Президента України від 8 травня 1997 р. про створення Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА, указ Президента України від 14 жовтня 2006 р. "Про всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху та сприяння процесу національного примирення". Фаховий висновок робочої

групи істориків при Урядовій комісії опубліковано у 2005 р. під назвою “Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія” (К. : Наукова думка. – 71 с.).

Необхідною складовою відповіді на поставлені історією питання є дослідження долі окремої людини, яка жила і працювала у тих складних умовах. Серед тисяч національно свідомих українців, які у воєнні роки активно боролися за визволення України від більшовицького та нацистського окупаційних режимів був Іван Багряний (1906–1963).

У своєму дослідженні автор спирався на документальні матеріали та спогади тих людей, які знали І. Багряного і працювали з ним у роки Другої світової війни на території України та за кордоном. Документи та мемуари відомих українських громадсько-політичних діячів, письменників, публіцистів Г. Костюка, В. Гришка, З. Книша, М. Дейчаківського, Ю. Химинця, Д. Нитченка, О. Бойдуника, Я. Гайваса, О. Костюк, Ю. Смолича [1-10] розкривають епоху, в яку жив український народ у роки воєнних лихоліть, дають змогу реконструювати дії, вчинки та географію перебування І. Багряного у 1939–1945 рр.

Цінним джерелом є публікація І. Багряного “Народження книги” [11], яка містить спогади письменника про його участь в українському політичному житті у 1943–1944 рр.

Значний інтерес становлять матеріали Л. Шанковського, Є. Штендери, М. Лебеда, о.І. Гриньоха, А. Дольницького, Я. Струтинського, а також праці О. Шугая, З. Городинського, Ю. Щура, О. Панченка [12-21].

Автор ставить за мету дослідити роль та місце І. Багряного в українському політичному житті періоду Другої світової війни.

Початок Другої світової війни, яка корінним чином змінила морально-психологічний стан населення й геополітичну карту світу, український поет І. Багряний зустрів у Харківській в'язниці Управління державної безпеки Народного комісаріату внутрішніх справ (УДБ НКВС). До неї він потрапив у 1938 р. через декілька днів по поверненню додому із заслання. Справу І. Багряного розглядали понад 2 роки й врешті радянські служителі Феміди дійшли висновку, що заарештований уже відбув покарання за свою антирадянську діяльність, й Івана Павловича у 1940 р. відпустили без права виїзду з рідного міста Охтирки. “Гуманність” слідчих, які не змогли “пришити” до справи І. Багряного додаткових обвинувачень, пояснювалася загальнополітичною ситуацією, що склалася в СРСР наприкінці 1938 р. У

грудні 1938 р. організатор найжорстокіших репресій М. Єжов був усунутий від керівництва НКВС СРСР. Усі справи, за якими не були оголошені вироки, відправлено на дослідження, після чого велику кількість заарештованих було звільнено. Серед цих вимучених “щасливців” був і майбутній автор памфлету “Чому я не хочу вертатись до ССРСР?”.

Забігаючи наперед слід зазначити, що І. Багрянному пощастило двічі. Адже з відступом у 1941 р. радянських військ тисячі “політичних” ув’язнених замість евакуації розстріляли. А у Львові, Києві та Харкові тюрми спалили разом із в’язнями [22, с. 70].

Деякий час І. Багрянний жив в Охтирці. Потім вирушив до Харкова з метою поновлення у Спілці письменників УРСР. Керівником харківської філії Спілки був у ті роки Ю. Смолич, який після зустрічі з І. Багрянним пізніше у своїх спогадах напише “переді мною сидить справжній контрреволюціонер, який ненавидить радянський лад, який і на засланні був по заслугі” [10, с. 158]. Зрозуміло, що він не ставив питання про поновлення І. Багряного перед правлінням Спілки, й поет повернувся додому ні з чим.

Прихід нацистів застав І. Багряного у лікарні.

Під час німецької окупації він певний час співпрацював з газетою “Голос Охтирщини”, іноді писав для харківської газети “Нова Україна”. Як згадує земляк І. Багряного О. Діденко, який у 1942–1943 рр. працював у редакції “Голос Охтирщини”, І. Багрянний у розмовах з редактором І. Яценком та літробітниками газети виявляв себе як прихильник “самостійності” й “незалежності”. З великим ентузіазмом І. Багрянний та І. Яценко збирали допомогу для доньки С. Петлюри, яка в один з важких воєнних днів завітала до редакції [18, с. 438-443]. До речі, уже перебуваючи на еміграції голова Української національної ради (УНРади) І. Багрянний під час робочого візиту до Франції у 1952 р. здійснив свій давній намір і відвідав могилу визначного державного діяча С. Петлюри.

Займаючись журналістською діяльністю, І. Багрянний також працював в охтирському відділі постачання [9, с. 279] тощо.

З часом побачивши звірства окупантів, І. Багрянний залишив роботу в газеті. Заробляв на життя родини як художник, малюючи портрети на замовлення. Працював декоратором в охтирському театрі. У 1942 р. був заарештований німецькою владою за виконання завіси у театрі, у якій окупанти побачили протифашистські символи. За браком доказів

І. Багряного звільнили. Вступивши у конфлікт з окупаційною владою, він на деякий час виїхав з Охтирки до Харкова, де працював художником у театрі.

Воєнні дії тривали. Життя на окупованій гітлерівцями території щодня було сповнене небезпеки. Проте з грудня 1942 р. стратегічна ініціатива починає переходити до радянських військ. Починається процес поступового визволення українських земель, який наприкінці літа 1943 р. набув незворотного характеру. Для реалізації поставленої мети до лав Збройних Сил СРСР мобілізують місцеве населення, яке проживало на окупованій території.

Як згадує перша дружина І. Багряного, у лютому 1943 р. Івана Павловича призвали до лав Червоної армії. Проте до фронту дістатися не судилося. Ешелон, у якому везли призовників, потрапив під німецькі бомби й уцілілі новобранці, а серед них й І. Багрянний, повернулися додому. Після цього за нього взявся НКВС. І. Багряного, як пише Антоніна Дмитрівна, “навіщось возили на машині по довколишніх лісах, імітували розстріл, усе перевіряли й допитували” [18, с. 58]. Врешті йому вдалося втекти, а з відступом радянських військ на північний захід він повернувся до Охтирки.

У вирі воєнних подій І. Багрянний, як і інші його співвітчизники, стояв перед вибором власного шляху. Досвід спілкування у 1930-ті рр. з радянською владою й окупаційна політика нацистської Німеччини не узгоджувалися з вільнолюбивим характером письменника, адже обидва режими були за своєю суттю тоталітарними. Він обирає нелегкий шлях. Шлях до незалежної України. Шлях на Захід України.

У липні 1943 р. І. Багрянний відступає на Захід України.

Це був час, коли розпочалася Курська битва – одна з найбільших битв Другої світової війни, що мала вирішальне значення для долі України. Її завершення створило передумови для широкого наступу радянських військ, які наприкінці серпня звільнили Харків.

У серпні І. Багрянний пішки дістався до Києва, де мав неочікувану приємну зустріч зі своїм другом літературознавцем Г. Костюком [1, с. 248-252].

У переповненому втікачами вагоні товарного поїзду І. Багрянний з Києва вирушив далі на Захід. Протягом жовтня-грудня 1943 р. як утікач зі Сходу перебував на оздоровленні у Моршинській відпочинковій оселі. У тій місцевості зібралася творча інтелігенція України – письменник

А. Любченко, художник С. Гординський та ін., а також майбутній Президент Української головної визвольної ради (УГВР) К. Осьмак.

Довідавшись, що його розшукує гестапо, І. Багрянний переховувався у будинку дирекції зазначеної відпочинкової оселі, в якій, до речі, за 14 днів написав роман “Тигролови”. Перебуваючи у Моршині, І. Багрянний багато розмірковував над планом своїх подальших дій. Пізніше він писав, що йому “дуже імпонували чутки про українську національну партизанку, про “ліс” і вся моя увага все більше заабсорбувалася тим, як би до того “лісу” добратися, а вже там – із зброєю в руках – якось буде охотніше” [23, с. 2]. Проте на шляху до “лісу” був іще Львів.

У грудні 1943 р. І. Багрянний дістався до Львова. Жив на різних квартирах. Маючи завзяте прагнення потрапити до лісу, І. Багрянний навіть не здогадувався, що проживаючи у квартирі пані К. М-н, зустрічався з “багатьма великими підпільними “рибами” [24, с. 2]. Так само, як і не знав, що це помешкання було пунктом зв'язку “різної підпільної націоналістичної братії”. Тут же І. Багрянний познайомився з українським письменником і членом Проводу ОУН (б) Й. Позичанюком. У найближчому майбутньому їхні долі ще пересічуться.

Десь наприкінці 1943 р. І. Багрянний з транспортом медикаментів з'їздив на Волинь, в УПА. Усвідомлюючи великий ризик цієї акції для власного життя, І. Багрянний взяв у ній участь свідомо. Адже розумів, яке велике значення, у тому числі й моральне, відіграє у роки військових змагань медично-санітарна служба.

Взимку 1944 р. І. Багрянний приїхав до Львова вдруге. У місцевому Літературно-мистецькому клубі виступив з доповіддю “Україна біля Тихого океану”, у якій розповів про життя українців на Далекому Сході. Доповідь ґрунтувалася на власних враженнях, отриманих під час відбування у тій місцевості заслання у 1930 р. [25, арк. 13].

Як зазначає головний редактор серії “Літопис УПА” Є. Штендера, І. Багрянний “пов'язався” з оунівським підпіллям фракції С. Бандери, перебуваючи ще у Харкові [13, с. 296]. У підпіллі ОУН (б) він працював на посаді обласного референта пропаганди у Головному осередку пропаганди (ГОП) ОУН під керівництвом Й. Позичанюка [12, с. 30, 56]. Перу І. Багрянного належать численні летючки, статті, пропагандистські антинімецькі листівки, а також карикатури і плакати, які піднімали бойовий дух, сприяли формуванню національної свідомості населення України.

І. Багрянний приєднався до ОУН (б), коли вона еволюціонувала від інтегрального націоналізму до загальнодемократичного. Ці зміни були зафіксовані на III-му надзвичайному великому зборі ОУН (НВЗ ОУН) (21-25 серпня 1943 р.). Змінам у програмі ОУН передувала робота представників поміркованого крила ОУН (б) Й. Позичанюка та О. Дякова, які розробили теоретичне обґрунтування засад подальшої боротьби. У статті Й. Позичанюка “До питань боротьби за УССД” та брошурі О. Дякова “Наше ставлення до російського народу” декларувалася ідея національної співпраці, об’єднання сил усіх народів СРСР для спільної боротьби проти більшовизму. Ідеолог ОУН нового покоління Й. Позичанюк зазначав, що український народ бореться не з росіянами, а з більшовиками; що вирішальна роль у розвалі комунізму належатиме саме російському народові, який у свій час відіграв виключну роль в розпаді імперії Романових.

Власне, демократичні зміни в програмі ОУН підготували ґрунт для проголошення у липні 1944 р. УГВР як українського передпарламенту. Але про це пізніше.

У першій половині 1944 р. у м. Турка І. Багрянний познайомився й потоваришував із композитором, керівником Капели бандуристів ім. Тараса Шевченка Г. Китасти́м. Дружба двох митців переросла у творчий тандем. Г. Китасти́й поклав на музику вірші І. Багрянного (“Марш Україна” [26, с. 417-418], “Марш поляглих”). Включивши пісні у свій репертуар, Капела з ними виступала в Україні, зокрема в частинах УПА й за кордоном [27, арк. 1]. Бойовий дух пісень справляв на слухачів відповідне враження.

Прагнення УПА отримати підтримку широких мас в Україні у боротьбі з німецькою та радянською владою зумовило перегляд ідеологічних засад та політичної програми ОУН (б), що й було зафіксовано на III НВЗ ОУН.

Незаперечною є роль, яку відіграв І. Багрянний в еволюції програми ОУН від інтегрального до демократичного націоналізму. Де б не з’являвся І. Багрянний, як зазначав член УПА Є. Штендера, він у середовищі діячів ОУН та старшин УПА “всюди вів дискусії на політично-програмові теми. А що він знав діло, був досвідченим, красномовним і агресивним дискусантом, його виводи мали великий вплив. Мало значення також те, що він був автором “Звіроловів” і походив з Харківщини. Провідні діячі ОУН на загал орієнтувалися, що успіхи ОУН на центральних Українських землях були незначні, якщо їх міряти завданням вибороти незалежність. Тож вони

хотіли збагнути причину. Тому прислухалися до opinii придніпрянців, щоб зрозуміти “схід”, бо вважали, що над Дніпром треба шукати політичних формул успіху визвольної боротьби” [13, с. 298]. Про ведення І. Багряним таких дискусій підтверджує й член ОУН М. Дейчаківський, який, зокрема, зазначав, що в “зустрічі з Україною організація [ОУН – Авт.] поробила далекойдучі програмові, ідеологічні і тактичні зміни, про які ми часто з ним [І. Багряним – Авт.] дискутували і погоджувалися” [4, с. 30].

Політичний світогляд І. Багряного формувався і під час обговорення засадничих питань українського визвольного руху з Й. Позичанюком, з яким І. Багрянний на початку 1944 р. у Львові на квартирі сина письменника В. Стефаніка Юрія творив героїчний пісенний репертуар для УПА. Зокрема, в оточенні Багряного-Позичанюка сформулювалася ідея спільної боротьби поневолених народів проти комуністичної системи. Пізніше у своїй громадсько-політичній діяльності у Німеччині І. Багрянний також буде розвивати цю ідею. В еміграції він сформулює тезу про політичні резерви нації, про кадри революції, які знаходяться у КП(б)У та комсомолі.

Особливістю, яка була притаманна І. Багряному протягом усього життя, була його політична активність. Він постійно слідкував за процесами та явищами, що мали місце в політичному житті країни, й завжди реагував на політичні події. Так, коли ідеолог українського націоналізму Д. Донцов виступив з критикою постанов III НВЗ ОУН щодо надання народу права вирішувати форму державного правління і користуватися землею, І. Багрянний написав категоричну відповідь у статті “Завваження до завважень з приводу нашої програми”. І. Багрянний, враховуючи досвід визвольних змагань 1917–1920 рр. в Україні, зазначав, що чинником, який зможе згуртувати український народ для боротьби за незалежність України, є надання народу права вирішення державотворчих та аграрних питань. Аргументоване заперечення І. Багряного викликала також теза Д. Донцова про “луччих людей”, які мали репрезентувати державу.

Сучасний дослідник Ю. Щур пише, що у зазначеній дискусії “бачимо зіткнення позицій передвоєнного націоналізму і того, до чого дійшов націоналістичний рух під час німецько-радянської війни, зокрема під впливом дійсності на Великій Україні” [20].

У 1956 р. І. Багрянний напише, що він був автором “деяких проектів до деяких пізніших “великих” утворів, що сьогодні навіть забули, як і завдяки чому вони на світ народилися” [24, с. 3]. Дійсно, сьогодні мало хто знає, що

І. Багрянний був причетний до заходів творення Антибільшовицького блоку народів (АБН) в “Краю” [2, с. 236], що саме Іван Павлович був ініціатором створення УГВР. Він написав для пропаганди ідеї організації спільного фронту поневолених народів Східної Європи й Азії відозви УПА до радянських вояків різних національностей [2, с. 360] і “перший основний меморандум з вимогою створити підпільний уряд для УПА” [12, с. 30] Р. Шуhevич отримав саме від І. Багряного.

Слушна пропозиція І. Багряного щодо створення підпільного уряду була підтримана керівництвом ОУН (б). Уже на початку березня 1944 р. почав свою роботу Ініціативний комітет для створення УГВР під керівництвом члена Головного військового штабу ОУН Л. Шанковського. 11-15 липня 1944 р. поблизу с. Недільної Старосамбірського району Львівської області відбувся Перший Великий збір УГВР (ПВЗ УГВР), у якому взяли участь 20 осіб, що отримали мандати членів УГВР. П'ять осіб через воєнні події не змогли взяти участь у цій історичній події. Серед них був й І. Багрянний. Мандат дався І. Багрянному нелегко, адже Служба Безпеки (СБ) ОУН була проти, мотивуючи це тим, що у лютому-березні 1943 р. І. Багрянний перебував в Охтирці, що була зайнята Червоною армією; підозрювали, що І. Багряного завербувало НКВС.

На Зборі УГВР було прийнято Платформу УГВР – один із програмних документів конституційного характеру, що доповнював Тимчасовий устрій УГВР. Певний час в українському еміграційному суспільстві точилися дискусії щодо причетності І. Багряного до написання цього документа. Одна з провідних та авторитетних членів ОУН Д. Ребет аргументовано довела, що І. Багрянний не був автором Платформи УГВР [28, с. 147-148]. Водночас, учасник ПВЗ І. Вовчук стверджує, що І. Багрянний все ж мав вплив на формування основних ідей Платформи [29, арк. 9]. Зрозуміло, що змістова частина Платформи писалася під впливом членів ОУН, зокрема К. Осьмака, І. Вовчука, П. Чуйка, Й. Позичанюка. Проте й І. Багрянний зробив свій внесок у створення документу, який став невід'ємною частиною української національної державно-правової думки. Це, зокрема, відчувається у вимозі створити єдиний всеукраїнський національний фронт з єдиним керівним центром для боротьби за створення Української Самостійної Соборної Держави (УССД).

У контексті означеної проблеми Д. Ребет у 1965 р. писала, що “покоління Багряного-Позичанюка вирішальне вплинуло на поширення

державницького горизонту і на скерування революційної течії в русло реальних суспільно-політичних мірил; це покоління разом із національне свідомою молоддю осередніх і східніх українських земель скріпило етнічно й ідейно справді всеукраїнський і всенародний характер цього визвольного етапу” [28, с. 148].

Наступні місяці насиченого життя політично активного І. Багряного будуть пов’язані з діяльністю Генерального секретаріату закордонних справ (ГСЗС) та Закордонного представництва (ЗП) УГВР. У липні 1944 р. ГСЗС під керівництвом М. Лебедея вирушило з с. Горішній Лужок, що на Старосамбірщині на захід. У розпорядженні делегації, до складу якої входили М. Прокоп, Б. Галайчук, О. І. Гриньох, Л. Шанковський, М. Дейчаківський та ін., була вантажна і дві легкові машини, на яких місія у серпні рушила до Словаччини. Певний час Братислава була осідком ГСЗС. Через декілька днів до членів місії приєднався І. Багрянний, який “зв’язковими каналами приїхав з Карпат” [14, с. 126].

У ці нелегкі воєнні роки у Братиславі опинилася створена шляхом злуки Київської та Львівської УНРади й Центральної народної ради Карпатської України, Всеукраїнська Національна Рада (ВУНРада), на чолі якої стояв М. Величківський.

Члени ВУНРади (“мельниківці”) звернулися до УГВР (“бандерівців”) з пропозицією провести переговори щодо співпраці у визвольній боротьбі. На двосторонніх переговорах УГВР представляли один з організаторів УПА й член УГВР Є. Врецьона та І. Багрянний, ВУНРаду – політичні діячі від ОУН (м) Ю. Ревай та З. Городиський. Відбувши ряд зустрічей у вересні – жовтні 1944 р. представники обох політичних сил так і не знайшли порозуміння. Хоча І. Багрянний неодноразово у своїх виступах наголошував, за свідченнями З. Городиського, “на потребі виробити чітку позицію майбутньої об’єднаної політичної репрезентації в ділянці національно-соціальної та економічної програми”, “при кожній нагоді підкреслював необхідність знайти таки спільну основу для зговорення, щоб, як він і Ю. Ревай висловилися, “новітні запорожці та перейшли Дунай об’єднаними” [19, с. 71]. Нездатність “галицьких націоналістів” знайти спільної мови під час переговорів викликала в І. Багряного велике розчарування і зумовила у майбутньому його відхід від ОУН (б).

Навесні 1945 р. І. Багрянний разом із генеральним секретарем закордонних справ УГВР М. Лебедем, головою ЗП УГВР О. І. Гриньохом,

майором І. Бурковським та полковником О. Даниленком опинився в Угорщині. Представники УГВР розташувалися у с. Даба за 40 км на захід від о. Балатон. У цій місцевості знаходився створений угорцями табір для підготовки майбутніх партизанів, які мали діяти у “советському запіллі” на Угорщині. Наставником табору був запрошений зв'язковий старшина ГК УПА до угорської армії А. Дольницький. Власне він і займався розташуванням членів ЗП УГВР.

А. Дольницький спільно зі своїм помічником Я. Струтинським організували в Угорщині відділ УПА для спеціальних завдань. Спільно з представниками ЗП УГВР було вирішено вислати угорським літаком і “скинути парашутами на Підкарпаття групу для зв'язку” [17, с. 197]. Почалася підготовка парашутистів. Декілька лекцій на політичні теми прочитав курсантам І. Багрянний. Врешті угорці не виділили літак й задум не було реалізовано.

І. Багрянний вирушив до Загребу, а звідти – до австрійського Тиролю, в Інсбрук.

Після капітуляції Німеччини українське життя в Інсбруку починає набувати організаційних форм. Було засновано Братство св. Андрія, при підтримці ОУН (б) у травні 1945 р. постав Український допомоговий комітет на Тироль та Форальберг з осідком в Інсбруку. Основне завдання Комітету, який очолив І. Багрянний, полягало у реєстрації українських втікачів; у наданні вихідцям зі Східної України, які до 1939 р. мешкали в УРСР, документів, що вони народилися в Галичині. Наявність такого документа в часи примусової репатріації до СРСР врятувало не одне життя. На думку, секретаря Комітету Ю. Химинця, “вибір Івана Багряного на голову Комітету не був відповідним, бо НКВД гонився за Багрянним, щоб його вивезти “на рідину” [5, с. 141]. Мабуть, таке переслідування у швидкому часі спричинило втечу І. Багряного до Німеччини. З німецьким містом Новий Ульм будуть пов'язані наступні майже 20 років життя та активної громадсько-політичної, видавничої та письменницької діяльності І. Багряного.

Одним із останніх проектів І. Багряного для ЗП УГВР був проспект видання часопису “Тризуб і меч”, розроблений громадським діячем десь наприкінці весни-влітку 1945 р. Провідною думкою планованого неперіодичного часопису було об'єднання усіх національних сил СРСР з метою повалення більшовизму [30].

Подальший життєвий шлях І. Багряного не буде пов'язаний з ОУН (б) та УГВР. У 1947 р. своєму товаришу по націоналістичному підпіллю М. Дейчаківському І. Багрянний так пояснив свій відхід від УГВР: “тоді, як ми були разом, робота велася в широкому масштабі, заступалася ідея, яка мала охопити і об'єднати всіх українців, та, на жаль, з часом почався відхід від певних позицій УГВР і почалася будова не так державности, як будова своєї організації” [4, с. 30]. У Німеччині І. Багрянний організував власну партію й надії на створення Української держави пов'язував з УНРадою.

Таким чином, у роки Другої світової війни І. Багрянний брав активну участь в українському політичному житті. Він був членом ОУН (б), працював обласним референтом пропаганди у Головному осередку пропаганди ОУН; брав участь у створенні АБН, був ініціатором створення УГВР. Пропагандистські матеріали, створені І. Багрянним під час його роботи в ГОП ОУН, сприяли формуванню національної свідомості українців, підтримували в них віру у перемогу над ворогами та можливість побудови незалежної соборної України. І. Багрянний був одним із тих східноукраїнських діячів, які вплинули на загальнодемократичну еволюцію програми ОУН (б). Брав активну участь у діяльності ГСЗС та ЗП УГВР, хоча офіційним членом цих органів не був. Він докладав багато зусиль для примирення “мельниківців” та “бандерівців” задля створення спільними зусиллями незалежної Української держави. Робота в підпіллі ОУН і УПА вплинула на динаміку політичного світогляду І. Багряного. Концепти “спільної боротьби народів СРСР проти більшовизму”, “кадрів революції” будуть розвинені І. Багрянним у його громадсько-політичній діяльності на еміграції.

У подальшому варто дослідити участь І. Багряного у політичному житті на еміграції у Німеччині (1945–1963 рр.).

Використана література:

1. *Костюк Г.* Зустрічі і прощання: спогади у 2 кн. / Григорій Костюк; [передм. М. Жулинського]. – К.: Смолоскип, 2008. – Кн. 1. – 2008. – 720 с.
2. *Гришко В.* Карби часу: Історія, література, політика. Публіцистика: у 2 т. / Василь Гришко. – К.: Смолоскип, 1999. – Т. 1. – 1999. – 868 с.
3. *Книш З.* На порозі невідомого (спогади з 1945 року) / Зиновій Книш; [передм. авт.]. – Торонто: Срібна сурма, б. р. – 382 с. – (Показч. імен: с. 367-375).
4. *Дейчаківський М.* На визвольних стежках Європи. Спогади зв'язкового ОУН. Футбольні спогади Мука / Микола Дейчаківський. – К.: МП “Юніверс”, 1997. – 176 с. – (іл.).
5. *Химинець Ю.* Мої спостереження із Закарпаття / Юліян Химинець. – Нью-Йорк: Накладом Карпатського Союзу, Інк., 1984. – 189 с.

6. Нитченко Д. Від Зінькова до Мельборну. Із хроніки мого життя / Дмитро Нитченко. – Мельбурн : В-во “Байда”, 1990. – 407 с.
7. *Бойдуник О.* На переломі (Уривки спогадів) / Осип Бойдуник. – Париж : Націоналістичне видавництво в Європі, 1967. – 155 с.
8. *Гайвас Я.* Коли кінчалася епоха / Ярослав Гайвас. – Чикаго : Українсько-Американська Видавнича Спілка (На чужині), 1964. – 143 с.
9. *Костюк О.* У Харкові в час війни / О. Костюк // На зов Києва. Український націоналізм у II світовій війні : (збірник статей, спогадів і документів). – Торонто; Нью-Йорк : Новий Шлях, 1985. – С. 277-279.
10. *Смолич Ю.* Розповідь про неспокій триває : у 2 ч. / Юрій Смолич. – К. : Радянський письменник, 1969. – Ч. 2: Дещо з двадцятих, тридцятих років і дотепер в українському літературному побуті. – 1969. – 283 с.
11. *Багряний І.* Народження книги / Іван Багряний // Українські вісті. – Новий Ульм. – 1956. – Ч. 1. – С. 2-3; Ч. 2-3. – С. 2-3, 6.
12. *Шанковський Л.* Ініціативний комітет для створення Української Головної Визвольної Ради. Постанова і дія в 1943–1944 рр. Спогади і коментар / Лев Шанковський // Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто; Львів : Літопис УПА, 2001. – Т. 26 : Українська Головна Визвольна рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. – Кн. 4 : Документи і спогади : [зібрав Є. Штендера; відп. ред. П. Й. Потічний]. – Торонто; Львів. – С. 28-69.
13. *Штендера Є.* Іван Багряний / Євген Штендера. – Там само. – С. 295-299.
14. *Лебедь М.* Зовнішньополітична діяльність Генерального Секретаріату закордонних справ УГВР / Микола Лебедь. – Там само. – С. 183-190.
15. *Гриньох І.* Сорок років тому в Будапешті / Іван Гриньох. – Там само. – С. 133-153.
16. *Дольницький А.* Зустрічі з полковником О. Даниленком (“Данком”) / Андрій Дольницький. – Там само. – С. 183-190.
17. *Струтинський Я.* Сотник Андрій Кисіль-Дольницький (“Голубенко”) / Ярослав Струтинський. – Там само. – С. 192-198.
18. *Шугай О.* Іван Багряний або Через терни Гетсиманського саду : [роман-дослідження] / Олександр Шугай. – К. : Рада, 1996. – 479 с.
19. *Городинський З.* Українська Національна Рада : [історичний нарис] / Zenon Городинський. – К. : KM Akademia, 1993. – 144 с.
20. *Щур Ю.* Нарис історії діяльності Організації Українських Націоналістів на Східноукраїнських землях [Електронний ресурс] / Юрій Щур. – Запоріжжя, 2006. – 68 с. – Режим доступу до книги : www.ukrnationalism.org.ua/get/book.cgi?n=121.
21. *Панченко О.* Українська Головна Визвольна Рада – Закордонне Представництво УГВР – Генеральний секретаріат Закордонних Справ УГВР – Середовище УГВР / Олександр Панченко. – Гадяч : Гадяч, 2004. – 419 с.
22. *Коваль М. В.* Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.) / М. В. Коваль. – К. : Видавничий дім “Альтернативи”, 1999. – 336 с.
23. *Багряний І.* Народження книги / Іван Багряний // Українські вісті. – Новий Ульм. – 1956. – Ч. 1. – С. 2-3.
24. *Багряний І.* Народження книги / Іван Багряний // Українські вісті. – Новий Ульм. – 1956. – Ч. 2-3. – С. 2-3, 6.
25. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 172. – № 19.
26. Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто : Видавництво “Літопис УПА”, 1996; Львів : Спільне українсько-канадське підприємство “Літопис УПА”, 1997. – Т. 25 : Пісні УПА : [зібрав З. Лавришин; відп. ред. Є. Штендера]. – Торонто; Львів. – 554 с.
27. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (далі – ЦДАМЛМ України). – Ф. 1186. – Оп. 1. – Од. зб. 48.
28. *Ребет Д.* На перехрестях визвольних змагань / Дарія Ребет. – Гадяч : Гадяч, 2003. – 569 с.

29. ЦДАМЛМ України. – Ф. 1186. – Оп. 1. – Од. зб. 88.
30. ЦДАМЛМ України. – Ф. 1186. – Оп. 1. – Од. зб. 70. – 6 арк.

ПОДОБЕД Е. А. *Участие Ивана Багряного в украинской политической жизни в годы Второй мировой войны*

В статье исследованы роль и место И. Багряного в украинской политической жизни в годы Второй мировой войны. Выяснено, что И. Багряный работал в Главном центре пропаганды ОУН (б), был инициатором создания и принимал активное участие в зарубежной деятельности Украинского главного освободительного совета.

Ключевые слова: Иван Багряный, Организация украинских националистов, Украинский главный освободительный совет.

PODOBYED O. *The Ivan Bagryaniy's participation in Ukrainian political life in the years of Word War II.*

In this article role and place of I. Bagryaniy's activity in Ukrainian political life in the years of Word War II are considers. It's established, that I. Bagryaniy have been worked in Main Propaganda Center of Organization of Ukrainian Nationalists (OUN (b)), was initiator of creation of Ukrainian Main Liberation Counsel and took active part in it foreign activity.

Key words: Ivan Bagryaniy, Organization of Ukrainian Nationalists, Ukrainian Main Liberation Counsel.

Процик Л. Л.
Київський національний університет
культури і мистецтв

УКРАЇНСЬКА ТЕАТРАЛЬНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 20-Х РР. ХХ СТ.

У статті досліджується процес розвитку українського театру 20-х рр. ХХ ст. в умовах соціально-політичних трансформацій в суспільстві, що сприяло появі розбіжностей у виборі напрямів розвитку українського театру.

Ключові слова: театральна культура, театральне життя, політична боротьба.

На початку ХХ ст. у зв'язку з соціальними трансформаціями в суспільстві в Україні посилилася політична боротьба. Український театр стає ареною ідейно-політичних протистоянь: середині самого театру, у відповідності до загального політичного розмежування сил, також відбувається процес диференціації, згуртування, скупчення політичних сил та ідеологій. Тенденції буржуазності, які стали помітними в українському театрі в 90-х роках ХІХ ст., перетворились у досить виразне явище. Боротьба розгорталася не лише за подальшу долю українського театру, а й за використання його різними суспільними групами у своїх класових інтересах.